

Jak nenosit dříví do lesa?

Přirozeným rozpadem smrků odumřelých kůrovci a tlením jejich kmenů postupně vznikají pahýly.

Tlející dřevo je základ odolného a pestrého lesa. Možná se toto tvrzení bude někomu zdát nepravděpodobné, ale je to tak. Pro správné fungování všech organismů jsou nezbytné voda, vzduch a živiny. Bez vody není života, bez vzduchu přežije málokterý živočich nebo rostlina a „jíst“ potřebují všichni živočkové, i ti, kteří se obejdou bez kyslíku. Pravidelná, živinově bohatá a výkonu organismu energeticky odpovídající strava je také nezbytným základem správné životosprávy člověka. Podobné je to se stromy a lesem. Není-li zdravá voda, vzduch a půda, není zdravý ani les. A půda je to, oč tu běží...

Horniny Moldanubika Českého masivu, kde Šumava a její lesy leží, jsou většinou kyselé. Znamená to, že mají vysoký obsah oxidu křemičitého a půdy, které vznikají jejich zvětváváním, jsou obvykle živinově chudší. Přidá-li se k tomu ještě dlouhodobý vliv lidských imisí v podobě kyselých dešťů a jimi zapříčiněné okyselování půd, vyplavování pro rostliny důležitých prvků mimo dostupné vrstvy půdy, stromy to oslabuje a ohrožuje i samotnou existenci lesa.

Kyselé půdy i smrky

Tyto nepříjemnosti ještě zhoršuje skutečnost, že na Šumavě rostou převážně smrky. Právě jejich jehličí kyselost půd dále zvyšuje. Čím kyselější půdní reakce, tím nižší množství a aktivita půdních organismů a horší přístupnost živin rostlinám. Navíc se při hospodaření v lesích často odvážely a někde stále ještě odvázejí z lesa celé stromy. Tedy nejen jejich kmeny, ale i větve. Vel-

ká část těl rostlin a téměř veškerá ústrojná hmota dřevin tak z lesa mizí a půda se dále ochuzuje. Zpomaluje se koloběh ústrojných látek a na místo toho se roztáčí koloběh zhoršování životních podmínek pro rostliny, živočichy i les. A to nechceme.

Nech tam něco na houby!

Tlející dřevo je prostředkem k tomu, aby se ochuzené lesní půdy ozdravily a poskytovaly stromům živiny, které potřebují pro odolnost a přizpůsobivost lesa novým životním situacím a často také stresovým faktorům. Možná vás napadne, proč se o tom v národním parku vůbec bavíme, když tady bude v dohledné době většina lesů bez zásahu a stromy zůstanou k zetlení všechny. Je to proto, že NP Šumava v době svého založení zdaleka neměl tak jasně deklarovaný cíl jako dnes a jeho naplnění ještě nějakou dobu potrvá. Na většině území NP Šumava se v minulosti káce-

lo a dřevo stromů odváželo. Od té doby, co vznikl NP a o státní lesy pečuje Správa NPŠ, se začala psát také historie ponechávání dřevní hmoty k zetlení.

Kolik a jak ponechávat?

Výše popsané důvody, a také příznivý vliv tlejícího dřeva na zadržování vody, mikroklima a především druhovou rozmanitost si lesníci po založení NP uvědomovali, a proto, i když se dřevo kácelo a dříví odváželo, část dřeva nebo dříví vždy nechávali k zetlení. Lesníci Správy NPŠ díky tomu mají mnoho zkušeností s tím, jak dřevo k zetlení ponechávat, i když se dříví prodává. Základní otázky jsou: kolik, kde a jak? Pro příznivou úroveň druhové rozmanitosti je vhodné postupovat tak, aby zůstávalo alespoň 50 m³ tlejícího dřeva nebo dříví na jednom hektaru lesa. Nejlepší je rovnoměrně rozmístěné, tlusté a navíc pravidelně se obnovující tlející dřevo. To zajistí jeho stálou přítomnost

v různém stupni rozkladu, a tedy i široké rozptěti příhodných životních podmínek pro mnoho druhů na něj vázaných. Jednotlivé druhy se pak mohou přizpůsobovat tomu, jak se dřevo postupně rozkládá, „obrací v prach“, a to nově vzniklé poskytne nové útočiště. Koloběh života a smrti pokračuje s co nejvyšším počtem druhů, půdní vlastnosti se zlepšují nebo minimálně nezhoršují a lesní ekosystém je odolný a přizpůsobivý.

Je libo pahýl nebo souš?

Jsou místa, kde v NP zůstává všechno dřevo k zetlení. To je v přírodní zóně, a také v některých částech ostatních zón, kde by další odvoz dřeva mohl působit podstatnou zmenu struktury a funkce ekosystému. Ve státních lesích NP je to nyní na 52 % rozlohy. Na ostatních plochách je základem pro příznivý stav ekosystému v NP neodvázat dřevo jedle a listnáčů a ponechat část dřeva smrku v různých formách. Nejlepší je to nejpřirozenější. V lese proto zůstávají souše, pahýly, zlomy a odden-

Aby forma tlejícího dřeva byla co nejpřirozenější, ponechávají se pahýly i tam, kde se zasahuje.

je Správa NP je min. 50 m³ tlejícího dřeva na jeden hektar. Tolik je ho v okolí Borových Lad a naopak nejvíce na Modravsku, 173 m³ na jeden hektar (průměrně v ČR to v roce 2015 bylo necelých 13 m³). Za dobu existence NP v územích bez lidských zásahů zůstalo okolo 3 mil. m³ smrkových souší a aktivně se ponechalo přibližně 0,8 mil. m³ odkorněného smrkového dříví. Co je výhodnější? Vyrábět tlející dřevo je něco jako nosit dříví do lesa. Nejpřirozenější forma tlejícího dřeva je pro naplnění účelu nevhodnější, a také výrazně levnější než ponechávání dříví. Zkrátka při ponechávání pahýlů se do lesa dříví nenosí ...

Pokud není možné ponechat dřevo smrku k zetlení v přirozeném stavu, zůstává na místě odkorněné dříví.

kové části napadené hnilobou. To je důvod proč se návštěvníci NP mohou občas setkat s „vysokými pařezy“. Tedy pahýly smrků např. po těžbě kůrovcem napadených stromů nebo vývrátové koláče s dlouhým „pařezem“. To obvykle v hospodářských lesích neuvidíte, ale v NP Šumava poměrně často. Je to totiž součástí tzv. biologického dědictví, které se i v zásahových částech NP Šumava zachovává (viz také Šumava jaro 2021).

Odkornovat či ne?

Poslední možností jak zvýšit množství tlejícího dřeva je ponechávání odkorněného nebo drážkovaného dříví. To je však velmi drahá a administrativně komplikovaná záležitost. Pahýly, zlomy, vývrátové struktury

a souše jsou nejlepším způsobem jak tlející dřevo v lesních ekosystémech ponechat v co nejpřirozenější podobě i při zásazích spojených s těžbou a vyvážením dřeva. S pahýly se můžete setkat také v místech, kde se dřevo neodvážá, ale z důvodu zvýšení bezpečnosti okolo veřejných komunikací nebo turistických tras se odumřelé stromy pouze pokácí a zůstávají na místě. Dřevo pahýlů se rozkládá jiným způsobem a kolonizují je jiné druhy, než když celý kmen leží. Je to dobré například pro kornatce velkého.

Nejlevnější je nejlepší!!

Výsledkem péče o lesní ekosystémy v NP Šumava je, že na každém z 6 přibližně 8 000 ha velkých lesních celků, které spravu-

Pro pestrost lesa a zdraví půdy je důležité ponechat také zlomy a vývrátové koláče.

Jan Kozel

Správa Národního parku Šumava
jan.kozel@npsumava.cz